

MİSAFİR

Erdoğan TOKMAKÇIOĞLU

İkinci Dünya Savaşı'nda çatışmaların alabildiğine sürüp gittiği; ekmeğin, gazın, benzinin vesikayla satıldığı, Anadolu'da ahalinin hâlâ sıtmadan kırıldığı, İstanbul'da görülmemiş bir palamut bolluğu, İzmir'de Sibiryaya soğuklarının görüldüğü yıllardaydı... İstanbul'da Beşiktaş'ta, Beşiktaş'ta Köyiçi'nde anneannelerin evinde "misafir odası" evin en ferah, en aydınlık, en derli toplu, en geniş odasıydı... Odanın hayli büyük, kafesli, geceleri uygulanan karartma nedeniyle ışık sızdırmayan lacivert istorlar ve kalın bordo kadife perdelerle örtülü üç penceresi güney doğrultusunda ve Arnavut kaldırımlı sokağa bakıyordu... Üç katlı, girişi sokak tarafından, arka taraftaysa bahçesi olan evin bana göre en birinciye gelen yeri, misafir odasıydı!.. Her zaman pırıl pırıldı, temizdi... Kanepeler, koltuklar, sandalyeler, sehpa hatta iki değerli çini vazunun üstleri kirlenmesin, toz tutmasın diye hep beyaz örtülerle özenle örtülür, örtüler ancak misafirler için açılırdı... Evin iki radyosundan altı yedi lambalı o kocaman salon radyosu bu odadaydı; manyetolu telefonun bir paraleli de oraya çekilmişti... Odanın döşemesini kocaman, lacivert renkli motiflerin hâkim olduğu bir Isparta halısı kaplardı... Neredeyse bir masa büyüklüğündeki doldurulmuş kristal kâseler, Ankara'dan gelmiş TBMM markalı misafir sigarası paketleri, annemin ta geçen yıldan hazırladığı, yine kristal kâseye konulmuş, bayatlatılmış Hacıbekir misafir lokumu yer alırdı... Öteki küçük sehpa, radyonun, telefonun üzerlerine kanepeler ve koltukların arkalarına mutlaka oya işlemeli ipekliler konurdu... Odadan içeri hiç kimse ayakkabıyla, hatta gündelik terliğiyle girmezdi... Misafir odasının kapısının hemen solunda, yan yana dizilmiş, çeşitli boylarda yedi sekiz kadın, erkek ve çocuk terliği, öyle bekletilirdi... Konuklar da ayakkabılarını çıkartıp bunlardan birini ya da

yanlarında getirdiklerini giydikten sonra misafir odasına girerlerdi... Misafir yemek takımı, misafir havlusu, peşkiri, misafir yatak yorganı, misafir kolonyası filan odadaki gömme dolap ya da büyük yüklükteydi... Bunlar misafir geldiğinde kullanılır, misafir gittikten sonra gereken temizlik yapıp yerlerine konulurdu...

Anneannem misafirler gelmeden, odadaki gömme dolapta saklanan tütsülük dediği kuru ağaç kabuklarını bir bakır kap içinde yakıp dumanını bir iki dakika odada şöyle bir gezdirince, misafir odasını tıpkı mevlit okutulduğu günlerdeki gibi hoş bir koku kaplardı... İlkbaharın başlarındaysa, annem tütsüyle yetinmez, küçük çay tabaklarını yarı yarıya suyla doldurup içlerine bahçedeki keskin ve nefis kokulu filbahri çiçeklerinden birer ikişer tane yerleştirerek misafir odasının çeşitli yerlerine koyardı... İşte o zaman odayı yoğun, tarifi zor, hoş ve egzotik bir koku kaplardı... Misafirlere ikram edilen ilk nesne Rebul'ün lavanta çiçeği misafir kolonyasıydı!.. Bu kolonya misafirler için kullanılır, sadece Ramazan ve Kurban Bayramlarında dedem tıraş olduktan sonra yüzüne şöyle bir sürerdi o kolonyadan... Dedem, İstanbul delikanlısı, usturayla sakallarını aldıktan sonra yalnız limon ya da Rebul'ün lavanta çiçeği kolonyası kullanır! derdi... Rebul'ün, Beyoğlu'ndaki Türkiye'nin en eski eczanelerinden biri olduğunu yıllar sonra öğrendim. Eve gelen misafirlere kahve sunulmadan önce bir tepsi içinde çeşit çeşit reçeller, lokumlar, Bebek'in badem ezmesi ikram edilirdi. Gel gelelim anneannemin en az bir yıl bekletip bayatlattığı Hacibekir'in gül lokumu, gerçekten olağanüstü bir beğeni kazanmış, tüm mahallede ün yapmıştı... Her misafir gelişi öncesi evde o zamana dek görülmeyen garip bir telaş, koşuşturma başlardı... Anneannem, kahvenin "suret-i kat'iyede taze olması" gerektiğine inanır ve bu inancını sık sık söylerdi... Alt kattaki evin o geniş mutfağında misafirler için altı yedi saat önceden evin emektarı Şehnaz bacı, silindir biçimindeki çinkodan bir kabın içine çiğ kahve tanelerini doldurur, silindirin kapağını kapatıp odun kömürü közü dolu mangalda sacayağının üzerine yerleştirir; silindirin kolunu yavaş döndürerek kavurma işine girerdi. Kahve tanecikleri, o silindir kabın içinde döne çevrile kavrulurken, üç katlı o kocaman evi baştan sona sanırım herkesin koklamaya bayıldığı nefis bir kahve kokusu kaplardı... Çiğ kahve üç türlü kavrulurdu: Az, orta ve koyu!.. Bunlar ayrı ayrı bir kâğıt üzerine konularak soğutulur, ondan sonra dibekte döğütölmeye başlanırdı... Anneannemlerde kahve el değirmenlerinde çekilerek un hâline getirilmez, bu iş için iki avuç büyüklüğünde, içi

oyuk pembe Afyon mermerinden dibek kullanılırdı. Soğumuş kahve taneleri tutam tutam dibeğe konular, şimşir bir tokmakla vurup dövülerek tanelikler un hâline getirilirdi... Az, orta ve koyu kavrulmuş kahve tanelerinden elde edilen toz kahveler, ayrı ayrı torbalara konur, torbaların ağızları sıkı sıkı kapatılırdı... Anneanneler Balkan Savaşları'ndaki yenilgimiz üzerine Üsküp'ten İstanbul'a göçmek zorunda kalırlarken meşin kahve torbalarını ve dibeği beraberinde getirmişti... Misafir odasındakilere kahvelerini nasıl; yani sade mi, az ya da orta şekerli mi, şekerli mi, sarısabırlı mı, damla sakızlı mı, kakuleli mi, yandan çarklı mı istediği sorulurdu... Misafirlerin istekleri saptandıktan sonra büyük ablam, elinde gümüş tepsi üzerinde gümüş işlemeli zarif zarflarına oturtulmuş misafir kahve fincanları mutfağa inirdi... Kahve pişirme işi küçük ablamla Şehnaz bacınındı... Kahveler mutlaka dövme bakır cezvelerde, mangalın odun kömürü közünde, düşük sıcaklıkta pişirilirdi. Cezveye fincan ölçüsüyle su doldurulur, dolu dolu bir kaşık kahve suya eklenerek kaşıkla adamakıllı karıştırılarak mangal ateşine sürülürdü... Yandan çarklı için fincan tabağının yanına şekerleme, çikolata filan konular, cezveye hiç şeker atılmazdı... Kakuleli, damla sakızlı ya da sarısabırlı içeceklerinki için uygulama değişti. Damla sakızlı için cezveye yarım kahve kaşığı toz sakız, kakuleli için bu baharattan bir tutam atılırdı. Sarısabırlı için fincanın dibi bu parfümle kokulandırılırdı... Tabii; az, orta şekerli kahveler için cezvelere giderek artan tutarlarda şeker ilave edilirdi... Kahvelerin pişirildikten sonra mutlaka köpüklü olmaları şarttı... Fincanlara konulup tepsiye dizilen kahveleri büyük ablam misafirlere götürür ve sunum en yaşlı kişiden başlayarak yapılırdı... Yaşamım boyunca misafirlerin kahve içerlerken fincanları tuttıkları ellerinin serçe parmaklarını niçin ileriye doğru uzattıklarını anlayamamışımdır!.. Misafirler, kahvelerini içip bitirdikten sonra mutlaka “Ziyade olsun!” der, karşılığında da büyük ablamdan; “Afiyet olsun!” yanıtını alırdı... Fal baktıracak olan tabağını ters çevirerek fincanın üstüne kapatır, fincanı yanı başındaki sehpaye bırakırdı... Kahveler içilirken tütün tiryakilerine misafir TBMM sigarasından küçük ablam sunar, sigaraları masadaki içi teyyare benzini dolu gümüş çakmakla yakardı... Kahve faslı tamamlanınca Şehnaz bacı gömme dolaptan misafir kolonyası Rebul'un lavanta çiçeğini alıp bir bir dökerdi... Anneannemin misafirleri çoğu yeni, gösterişli giysiler giyerlerdi... Uzun topuklu son model ayakkabılar... Siyah süet eldiven takmış, dudakları kan kırmızı rujla boyanmış, başlarında önleri tülle örtülü, bazılarında tüy takılmış değişik değişik modelde şapkalar bulunan teyzeler... Ayaklarında beyaz kısa çoraplar,

giysilerinin eteklerinden jüponları görünen, japone kollu ablalar... Siyah ya da başka renklerdeki başörtüleriyle yaşlı teyzeler... Ayaklarına bileklerinden bağlı, kopçalı ayakkabı tozluğ u takmış çorapları jartiyerli, yelekli, yelek cepleri cep saatli, saatlerinin gümüş kordonları yeleklerinden sarkmış çoğ u bıyıklı, kimisinin saçları dökük amcalar, dedem yaşındakiler... Bir de bunca yıldır aklımdan hiç çıkmayan misafirlerin birbirlerine karşı kullandıkları artık ölmüş, yok olmuş, unutulmuş kelimeler, cümleler: “Hemşirehanım!, Hanımanne!, Beyba!, Kerimem, Mahdumum!, Küçük Bey!, Valdehanım!, Bendeniz!, Zâtîâliniz... Müsaade ederseniz arz-ı cevap eyleyeyim efendim!, O konuda mütalaa serdetmek arzusunda değilim Paşa Hazretleri!, Demek o da tecennün etmiş bir alçak, bir den’i!..” Misafir odasındaki misafirler böylesine konuşup dururlarken ben masa tenisi izlercesine gözlerimi bir ona, bir ona çevirir de çevirirdim, dakikalarca... Bazen uykum gelir, sessizce odadan çıkıp oturma odasına giderek bir minderin üzerine kıvrılıp yatıverirdim... O zamanlar sadece anneannemle annemlerin odalarında karyola vardı... Onların dışında herkes yerlere serilen yataklarda yatarlardı... Evin hemen her odasında yatak, yorgan, yastık, çarşaf filan bulundurulması için yüklükler vardı... Uyku vakti geldiğinde yataklar çıkarılıp yerlere serilir, sabah uyanıldıktan sonra yüklüklerdeki yerlerine konurdu... Misafir odasındaki yüklükte doğ al olarak misafir yatak, yorgan, yastık, çarşaf ve öteberisi hazır bulundurulurdu... Tabii misafir pijaması, misafir geceliği, misafir havlusu, peşkiri, ibriği hepsi muhtemel misafirler için hazır bekletilirdi...

Eve her misafir gelişinde, nedendir çok sevinir, dünyalar benim olurdu... Şeref Stadı’na BJK’nin maçına dayım onlarla birlikte gitmiş kadar, Sunar Sineması’nda Miki Fare filmi izlemiş kadar, Kambur’un Bahçesi’nde konser dinlemiş kadar, Beyoğ lu’ndaki Japon mağazasından bana üç tekerlekli bir bisiklet alınmış kadar sevinirdim...

Ne kadar çabuk, ne kadar hızlı, ne kadar tez geçip gidiyor zaman!..

Anneannem, dedem, annem, babam, ablalarım, dayım şu dünyadan birer ikişer göçüp gideli yıllar oldu!.. Çoluğ a çocuğ a; toruna, torbaya kavuştum; sevinci kederi yaşadım; ağızımda dişim, başımda saçım, dizlerimde dermanım, gözlerimde de ferim kalmadı!.. Sadece onlar mı kalmadı... Beşiktaş’ta, başta anneannemlerinki, o ahşap, cumbalı, Marsilya kiremitli, kafesli, bahçeli evlerden hiçbir i kalmadı, hiçbir i!.. O evler, o ahşap evler kalmadı, misafir odası kalmadı, misafir sigarası, misafir şekeri, yemek takımı, yatak yorganı, peşkiri, havlusu, ibriği, kolonyası, terliği de kalmadı!.. Hiç, hiçbir i yok artık!.. Çocukluğ umun o naif, Osmanlı, o nevi şahsına

münhasır, o benzersiz, o içten, o bostanlı, hamamlı, Şeref Statlı, mahalle bekçili, bakkal Karabetli, Köyiçi'nde Köfteci Muhittinli, Balıkçı Murtazalı, Baba Hakkılı, Türkiye'nin ilk amigosu Amigo Arnavut Adnanlı, boksör Alp Otsarlı, akordeon çalıp Sesle Çizgiler'i söyleyen Celal Şahinli, Ayazmalı, 19. İlkokullu, zerzevatçı Paşaların Adnan ile rakibi Kavanozlu, Şeref Sporun merkez muhacimi Kabataş Liseli Çopur Kazımlı, Şeref'teki maçlarda İstanbul'da Dikilitaş aslan Beşiktaş! diye haykıran karakartallıdan artık hiç, hiçbiri yok!.. Bir tek Köyiçi'nin merkez cenahı Çarşı direniyor, dikilmiş bir BJK kartalı heykeliyle, dudaklarında İstiklal Marşı tüm haksızlıklara, yanlışlıklara karşı delikanlıca direniyor Çarşı!..

Misafirler, misafirlikler, misafiretenlikler, misafir odaları, misafir şekerleri, misafir sigaraları, misafir kolonyaları, misafir terlikleri, misafir sofr takımları, misafir yatakları, yorganları yastıkları, çarşafları, havluları, peşkirleri, pijamaları, misafir kahveleri... Hepsi, hepsi, hepsi melul, mahzun, başları eğik, boyunları bükük, yüzleri asık, kaşları çatık, üzgün, yorgun, argın, dargın, bezgin, sessiz, sedasız, yavaş yavaş, ağır ağır çekip, göçüp gittiler uzaklara; çok uzaklara, bilinmeyen, belirsiz, dönülmez yerlere... Bir daha kendilerinden haber alınmadı!..

Artık misafir yok yaşantımızda, misafirlik yok, "Misafir kısmetiyle gelir." yok, "Misafirin iyisi, geçer gider kış gibi, misafirin kötüsü oturur baykuş gibi." yok, "Misafirin şaşkınlı ev sahibini ağırlar." yok, "Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer." yok...

Yok işte!..

N'apalım?.. Ne yapabiliriz ki?..

Beşiktaş'ta, semti artık baştan sona, yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya sarıp sarmalamış o beton yapıların içinde tıklım tıklık yaşayıp gidiliyor...

Misafirlerden hiçbiri olmaksızın yaşayıp gidiliyor...

Bazı bazı pencereyi açıp sokağa doğru avazım çıktığı kadar bağıryorum galiba: "İstanbul'da Dikilitaş, aslan Beşiktaş!.."

Çekip giden misafirlerin arasına karışmama şunun şurasında fazla bir zaman kalmadığından olacak, galiba kimse aldırıyor benim bağırıma... Kimse oralı olmuyor, bana kızmıyor, herkes işinde gücünde...

Garip, çok garip...

Dünya insanları misafir etmeyi sürdürüp duruyor!..